

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996. 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 2563,
Zagreb št. 39.011
Praga-Dunaj 24.791

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Kriza v Avstriji

Posebna v to svrhu ustanovljena komisija je ugotovila, da so avstrijske zvezne železnice tri leta zaporedoma, 1927, 1928 in 1929 darovale dunajskemu konjskemu dirkališču, oziroma Jokeyklubu vsakokratno vsoto 125.000 šilingov (en milijon Din). Komisija pa ni ugotovila, iz kakšnih gospodarskih razlogov so zvezne železnice bile tako naklonjene dunajskemu jahaškemu klubu. Edino dejstvo, ki bi se dalo spraviti s tem v zvezo, je istočasen vstop generalnega ravnatelja železnice v ta športni klub, kjer se shaja vse, kar hoče biti šik v Avstriji. Nadalje je komisija našla, da so zvezne železnice dale vsem uradnikom, ki so leta 1928, ob priliki nemških pevskih slavnosti na tako vzoren način vodili zelo pomnožen promet, dvojno mesečno plačo, ki pa v celoti niti daleč ne doseže izdatkov, katere je beležilo knjigovodstvo. Predsednik železniške upravne komisije dr. Jurij Günther je ob priliki svojega 60 letnega rojstnega dne sprejel iz rok darežljivih zveznih železnice vsoto 60.000 šilingov (pol milijona dinarjev) kot nagrado za njegov trud.

Avstrija je s posredovanjem Društva narodov dobila veliko posojilo, katero je nameravala porabiti za elektrifikacijo in popolnitev svojega železniškega omrežja. Elektrifikacija je bila razen okoličnice Dunaja izvršena na vseh progah med Švico in St. Johann im Pongau, ter med nemško obmejno postajo Rosenheim in Bischofshofenom. Vse druge proge so nedotaknjene. Komisija, o kateri zgoraj govorimo, se je zanimala tudi za to vprašanje in je našla, da so se pojavili mogočni gospodarski vplivi, ki so izvajali pritisk na železniško upravo, ki je elektrifikacijo potem namenoma zavlačevala. Ti vplivi, tako se govori, so bili finančne značaja in so izvirali v velikih premogovnih trustih.

Zvezna železniška uprava je izjavila, da v skladu pomanjkanja denarja ni mogla gotovih enotnih prog razširiti na dvotirne. Analiza tajnega fonda zveznih železnice je dokazala, da ta izgovor ne drži in da se je tudi tukaj zasedilo, kako so gotovi in industrijski krogi denarno posegali v upravo železnice.

Sprito se dolge vrste nevednih dejstev, je v javnosti in v parlamentu izbruhnulo upravičeno ogorčenje, ki je strmoglavilo vrhovno vodstvo železniške uprave. Krščanska socialna stranka se je najbolj zavzela za reforme in po svojem predsedniku Vaugoinu, ki je podpredsednik ministrskega sveta in zvezni vicekancler, predlagala dr. Straffella, ravnatelja graških cestnih železnice za generalnega ravnatelja zveznih železnice. Dr. Straffella je znan organizator in slovi kot mož železne pesti. Ze večkrat v preteklosti je v Gradcu imel priliko pokazati svoje zmoglosti, ko je lomil štrajke železniških nastavlencev in skoroda revolucionaril graško mestno upravo s svojim ovim tramvajskim načrtom. Dr. Straffella je poleg tega zanesljiv pristaš krščanske socialne stranke. Ko se je njegovo ime objavilo, se je na strani socialistov kmalu zbudil val protestiranja. »Arbeiterzeitung« pa je poleg običajnega strankarskega protesta namigovala, da ima dr. Straffella nevedne roke. Slednji je bil prisiljen tožiti. Prvo sodišče, kateremu je predsedoval dr. Powalac, je sicer »Arbeiterzeitung« obsodilo, vendar ne tako kot je dr. Straffella pričakoval. Proti razsodbi je bil vložen pritožbi.

Podkancler Vaugoin, ki je v rovarstvu socialistov in vsenemskih pristašev proti dr. Straffelli zrl samo političen maneuver, je zahteval, da mora biti dr. Straffella takoj imenovan. Proti temu se je v ministrskem svetu dvignil minister za trgovino dr. Schuster, ki je odgovoren tudi za železnice, ter ponudil odstavko. Kancler Schober se je istotako postavil na stališče, da se imenovanje dr. Straffella ne sme izvršiti prej, nego je vzkliceno sodišče izreklo svojo razsodbo, ker sicer bi izgledalo, kakor da hoče vlada napraviti pritisk na sodne oblasti. Podkancler Vaugoin je apeliral na svojo stranko, da ga podpira, kar je tudi storila v izjavi z dne 23. septembra. Zvezni kancler je vztrajal na svojem stališču, nakar je podkancler izročil svojo demisijsko in tako postavil zvezno vlado pred nevarnost ministrske krize. Isto je storil krščanski socialni minister za poljedelstvo dr. Födermayer. Ministrski svet je nato pooblastil kanclerja, da poda demisijsko vse vlade.

To je zunanji potek vladne krize, ki ima na prvi pogled čisto osebni značaj, ki je pa v resnici politična. Zvezni kancler dr. Schober, kljub velikanski delavnosti, katero je razvijal tekom svojega vladanja, ni izpolnil vseh obljub, ki jih je dal krščansko socialni stranki, ko ga je kandidirala za zveznega kanclerja. Med temi obljubami se nahajajo, kot se je zvedelo, tudi izvedba carinskega programa, ki bi bil naperjen proti nasledstvenim davkom. Ziti monopol, ki bo uzakonjen tekom novembra — če tega kriza ne prepreči — je en del tega programa. Zvezni kancler je v tem pogledu korakal zelo previdno. Krščanski socialci pa tudi očitajo Schoberju, da je bil v boju proti socialni demokratom mlačen. Oni bi želeli, da pride kmalu do volitev, od katerih pričakujejo znatne okrepitve, če ne absolutne večine. Vsekakor bi se radi znebili Landbunda in njihovega predsednika Sumija, sedanjega notranjega ministra. To bi značilo, da se je vpliv nacionalističnih organizacij ojačal, in da bi prihodnje volitve po nemškem zgledu utegnile znatno okrepiti nacionalizem, ako bo našel podporo pri krščanskih socialcih.

Mi v Jugoslaviji smo na izidu sedanje krize zelo zainteresirani. Nam bi bilo ljubo, če bi se v sedmi državi uveljavil kurz, ki bi omogočil prijateljsko in iskreno sodelovanje. Mi bi nasprotno ne želeli, da pride Avstrija pod knuto vsenemškega žonje. Zvezni kancler ni bil naš prijatelj, a tudi ni bil naš sovražnik. Mi bi obžalovali, če bi na njegovo mesto prišel človek s politiko vsenemškega pritiska na narodnostne manjšine in na slovanske sosede. In kakor mi, tako misli vsa srednja Evropa.

Avstrijska vlada odstopila

Dr. Schober se umakne iz političnega življenja? - Dr. Seipel zunanji minister?

Dunaj, 25. sept. as. Danes popoldne ob 16.30 se je zadnjič sestal na sejo dr. Schobrov kabinet. Ze po par minutah razprave je vlada sklenila, da sprito demisijske podkanclerja in vojnega ministra Vaugoina ter trgovinskega ministra dr. Schusterja poda celokupno demisijsko. Zvezni kancler dr. Schober je dobil pooblastilo, da predloži zveznemu predsedniku Miklasu demisijsko vsega kabineta. Dr. Schobrov kabinet je vladal natančno eno leto. Dr. Schober se umakne iz političnega življenja z upravičeno nevoljo, ker so ga izrinile intrige strank. Dne 25. septembra 1929, ko je prevzel vlado, ni odpovedal svojega mesta kot predsednik policije, ter je vse leto obdržal stanovanje policijskega direktorja, v katerem je vodil velik del svojih

državnih poslov. Dr. Schober je izjavil svojim prijateljem, da tudi vodstva policije noče več obdržati, temveč da se bo umaknil na svoje posestvo Perg v Zgor. Avstriji. Ali mu bo javnost to dopustila, je še vprašanje. Govori se, da ga hočejo pridobiti za to, da naj bi prevzel vodstvo nove politične stranke srednje, kateri bi se zaradi njegove politike na Dunaju, v Zgor. Avstriji in na Koroškem skupno z Landbundom obetali uspehi.

Domneva se, da bo nova vlada, ki bo prevzela posle po dr. Schobru, strankarska vlada. V parlamentarnih krogih so prepričani, da bo bodoči mož Vaugoin. Zvečer je zvezni predsednik Miklas že začel konferenco s predsednikom narodnega sveta dr. Güntherjem in bo jutri nadaljeval razgovore z voditelji strank.

Kot gotovo se govori, da bo finančni minister v novem kabinetu zopet dr. Kienböck.

Dunaj, 25. sept. AA. Po kratkem posvetu ministrskega sveta je vlada dr. Schobra demisijsko. Prezident Miklas je poveril sestavo novega avstrijskega kabineta podkanclerju Vaugoinu.

Dunaj, 25. sept. as. O sestavi novega kabineta se širijo različne verzije. Tako se med drugim govori, da bo v prihodnjem kabinetu kancler in vojni minister Vaugoin, finančni minister dr. Kienböck, trgovinski minister dr. Schürf, pravosodni minister Winkler, prosvetni minister dr. Schmitz. Dalje se govori, da se namerava zopet uvesti zunanje ministrstvo, za kar je menda izbran dr. Seipel. Miklas nadaljuje posvetovanja z voditelji strank, ki se bodo vršila tudi jutri.

Spremembe in dopolnitve invalidskega zakona

Belgrad, 25. septembra. AA. V zvezi z zakonom o izpremembah in dopolnitvah invalidskega zakona z dne 4. julija 1929 in njegovih sprememb z dne 4. decembra istega leta smo prejeli tole pojasnilo:

Izpremembe in dopolnitve invalidskega zakona z dne 4. julija 1929 in njegovih izprememb in dopolnitvah z dne 4. decembra 1929 so delo komisije, ki so bili v njej zastopniki predsednika ministrskega sveta, ministra vojske in mornarice, ministrov financ, socialne politike in narodnega zdravlja in predstavnikov glavne kontrole, višjega invalidskega sodišča in osrednjega odbora udruženja vojnih invalidov.

Po § 1. teh izprememb breme dokazovanja, da izginoli bojevnik ni pobegnil ali se ni predal sovražniku, leži na državnih oblastvih, a ne kakor doslej na zainteresirani stranki, ki zahteva invalidsko podporo oziroma denarno pomoč.

§ 2. razširja krog oseb, ki jim je priznana pravica do invalidnine. Po tem paragrafu so vojni invalidi s pravico do invalidnine vsi bojevniki, ki so brez lastne krivde zaradi kakršnekoli bolezni med vojno oslepel.

§ 3. odreja invalidske prejemke, ki jih bodo prejimali vojni invalidi oziroma njihove rodbine, dokler bodo invalidi bivali v invalidskem domu ali se nahajali v bolnišnici za duševne bolezni.

§ 4., 5. in 10. prinašajo najvažnejše določbe. V smislu teh odredb bodo vojni invalidi prve skupine, to se pravi vojni invalidi s 100% nesposobnostjo za pridobitno delo, ki je potrebno za preživljanje in ki so brez drugih podpor, prejimali invalidnino ter osebne in rodbinske doklade brez ozira

na premoženjsko stanje, to se pravi ne glede na višino osnovnega neposrednega davka, ki ga plačuje osebno ali njihovi zadržniki. Invalidi z manj kot 100 do 90% nesposobnosti za pridobitno delo bodo imeli odsej pravico do invalidnine in dodatke, ako ne plačujejo več kot 200 Din osnovnega neposrednega davka. Cenzus je s tem povišan za te invalide od 120 na 200 Din.

Po § 6. vdove, ki so v aktivni državni ali samoupravni službi ali ki prejemajo osebno pokojnino, nimajo pravice do invalidske podpore zase. Vdove dobe invalidsko podporo za deco ne glede na to, ali prejemajo poleg svoje plače oziroma osebne pokojnine še draginski doklade za nje, pod pogojem, da deca ne prejema prejemkov ali pokojnine po očetu.

§ 7. priznava roditeljem, ki imajo polnoletnega sina, pravico do denarne podpore pod pogojem, da njihov sin ni sposoben za hranitelja, to se pravi, da ni s svojim rednim telesnim ali umskim stanjem sposoben za vzdrževanje.

§ 8. ureja pravo do prejemov invalidskih prejemkov oseb, ki prebivajo v inozemstvu.

§ 9. govori o obliki seji višjega invalidskega sodišča, čegar odločitve so obvezne za vse oddelke.

§ 11. obsega določbe, ki so logično posledica ostalih izprememb in dopolnitve.

Najvažnejše določbe prinaša § 11. Po teh določbah bodo imele osebe, ki so na podstavi § 10. invalidskega zakona izgubile pravico do invalidnine, invalidske podpore oziroma denarne pomoči, imele pravico do povračila teh prejemkov do dne 1. oktobra 1929.

Viden neuspeh italijanske politike

Zgrešena špekulacija z nemškimi volitvami

Pariz, 25. sept. as. Danes izjavlja uradni francoski komunik, da so se francosko-italijanska pomorska pogajanja v Zenevi ukinila, ker so po zadnjem sestanku ostala brezuspešna. Poskušati hočejo se, da bi se po birokratičnem potu pripravil sporazum med obema državama. Lisi očitajo Mussoliniju, da je po izidu nemških volitev menda mislil, da sme nastopiti ostreje in da bo mogel doseči od Francije nove koncesije. V pariških pogajanjih s strokovnjaki je stavila Italija sprejemljive predloge, priznala Franciji majhno nadmočje glede velikih križark, zase pa zahtevala majhno premoč za male križarke. V Zenevi pa je Italija zopet naenkrat absolutno zahtevala popolno pariteto. »Petit Parisien« omenja zato, da je radi tega tudi jasno, zakaj je Grandi naenkrat odpotoval v Rim. Fran-

coski delegat Massigli je celo ponudil Italiji pariteto za ladijske enote, ki se imajo na novo zgraditi do leta 1936, italijanski delegati pa tega predloga niti niso sporečili v Rim.

Milan, 25. sept. as. Fasistični vladni listi naglašajo, da je francoska vlada pokazala odločno voljo, da z Italijo ne sklene nobene obvezne pogodbe glede brodovja. Francoski pomorski gradbeni program ostaja pri tonaži od 600—700.000 ton, ki jih je zahteval Briand na podlagi posebnega tolmaceja člena 16. pakta Društva narodov. Oficijski »Popolo d'Italia« očita Franciji, da bojkotira in sabotira razorožitev, dočim je Italija pokazala pripravljenost, ker se pogajanja niso več vršila po strogem načelu paritete, temveč po formuli enake vrednosti, ki je olajšala tudi pomorski sporazum med Anglijo in Ameriko.

Velike izpremembe v fašist. režimu

Pred ostrejšim zunanje političnim hurzom

Rim, 25. sept. »Foglio d'Ordini« objavlja prošnjo generalnega tajnika fašistične stranke Augusta Turatija na čela vlade Mussolinija, naj ga osvobodijo sedanje dolžnosti in mu dovoli, da se brez kakšne penzije ali sinekure vrne med navadne presteke.

»Foglio d'Ordini« v isti številki priobčuje pismo Mussolinija, v katerem šef vlade ugodi prošnji dosedanjega generalnega tajnika stranke in obenem pohvali njegovo delo.

Službeni list obenem objavlja, da bo šef vlade predlagal velikemu svetu imenovanje Giovanni Giuratija, predsednika poslanske zbornice, za glavnega tajnika stranke. Obenem se pozovejo v veliki svet Ciano, De Stefani, Rossoni in Turati.

Motivi teh velikih sprememb zaenkrat še niso znani, brez dvoma pa so posledica velikih nasprotstev v stranki. Sicer bi bila zlasti demisijska Turatija, ki že peto leto energično in obenem previdno vodi stranko, nerazumljiva. Ta sum se potrjuje tudi, ker se govori, da bo podal ostavko tudi minister za zunanje zadeve Grandi, katerega resor da bo prevzel Mussolini sam. Različna mnenja v stranki, tako se sodi, se kažejo zunanje političnega kurza Italije. Dočim sta Grandi in Turati za miroljubno politiko, se je Mussolini bojda odločil za oster kurz.

Novi generalni tajnik Giurati je bil rojen leta 1876. v Benetkah in je jurist. Aktivno je sodeloval pri ustanovitvi italijanske iredentistične organizacije »Trento e Trieste«, kateri je bil leta 1913. tudi predsednik. Udeležil se je vojne na soški fronti, bil večkrat težko ranjen in odlikovan. Fašizmu se je takoj pridružil in bil med drugim tudi

minister novih pokrajin. V novi zbornici je bil izvoljen za predsednika.

Imenovanje Giuratija za glavnega tajnika stranke je simptomatično, ker je z njegovim imenom in smerjo najtesneje združen problem Julijske krajine, ki ga novi tajnik razume seveda v najekstremnejšem italijanskem smislu in kar bo imelo seveda svoj izvesten vpliv tudi na zunanjo politiko. Na vsak način pomeni imenovanje Giuratija v politiko Italije poostrenje kurza. (Turati je bil iz Parme.)

Zadnja slovenska šola — zaprta

Trst, 25. septembra. p. V Trstu je obstojala pri Sv. Jakobu še zadnja edina slovenska šola. Dne 23. septembra 1930 je tržaška prefektura po nalogu iz Rima zaprla še to šolo.

Ustavljena kampanja italijanskih listov

Rim, 25. sept. p. Danes je bila popolnoma ustavljena kampanja, katero je vodil te dni glavni organ fašistične stranke proti jugoslovanski mornarici in češkoslovanskim Sokolom. Fašističen list »Tevere« prinaša vest, v kateri pravi, da je kapitan »Morosini« Olivetto dal preiskovalni komisiji vse potrebne podatke, iz katerih je bilo mogoče narediti sodbo, na kakšen način je prišlo do nesreče. Njegove izjave, da so popolnoma resnične, ker je on eden najboljših italijanskih pomorščakov. Objavil jih je že svoj čas v fašističnih listih. Njegove izjave pa so po sodbi inozemskih

Iz srednješolske službe

Belgrad, 25. sept. AA. Z ukazom Nj. Vel. kralja sta na predlog ministra prosvete v soglasju s predsednikom ministrskega sveta premeščena: Na gimnazijo v Karlovec za profesorja v 4a/1 Gregor Kranjčević, prof. gimnazije v Mariboru, po potrebi službe.

Belgrad, 25. septembra. m. Na tretjo državno realno gimnazijo v Ljubljani je premeščen za prof. v I. 4. Vincenc Marinko, na drugo moško gimnazijo v Belgrad je premeščen v I. 5. g. Zoran Kranjec, na gimnazijo v Jagodini v I. 4. g. Hinko Šuman.

Belgrad, 25. sept. AA. Na osnovi člena 77. zakona o srednjih šolah je minister prosvete sklenil v soglasju s predsednikom ministrskega sveta odpuštili brez pravice na odpuštno suplenta v 9/1 Milana Fabjanovića v Kranju in Franja Uršića v Kočevju.

Namestitev učiteljstva na meščanskih šolah

Ljubljana, 25. sept. AA. Na meščanskih šolah v dravski banovini so bile izryšene naslednje premeščitve učiteljstva: Na Jesenice Puhr Dragotin; v Krško Medved Stane; v Ljutomer Lindner Alfonz; v Mežico Domnik Drago, Stanič-Koželj Olga; v Ormož Cernat Janko; na Raketi Klinar Terezija; v Ribnici Roti Gotard, Slapsak Ana, Slapsak Dora; k Sv. Lenartu v Slov. gorah Verovšek Marija; v Sočanju Theureschuh Ivan; v Trbovlje Škerjanec Metod, Brandstetter Marija, Erbežnik Jožica; na Vič Pehani Milena, Černivec Katarina, Jankovič Bratislav; v St. Vid nad Ljubljano Vanič Ladislav, Korene Henrik, Hvala Just; v Vojnik Konečnik Milena; v Zgornjo Sisko Prekuh Jožica; v Novo mesto Strbenk Karel; v Senovo Christof Dragotin, Albert Zlata; v Brezice Polaček Dragica; v Trzin Oman Oton; v Slovenjgradec Jenko Alojzij; v Dol. Lendavi za začasnega ravnatelja Dobernik Simon.

V službovanje meščanskim šolam so dodeljeni: Zupan Marija iz Sarajeva na I. deško mešč. šole v Celju, Verbič Ivan iz Krškega na I. deško m. š. v Ljubljani, Tavčar Marija iz Krškega na I. deško m. š. v Ljubljani, Stančar Antonija iz Zgor. Siske na I. dekl. m. š. v Ljubljani, Serafinik Marija iz Celja na I. dekl. m. š. v Mariboru, Kromar Julijo iz Brezice na I. dekl. m. š. v Mariboru, Trost Janko za ravnatelja v Ribnici, Novak Marija iz I. dekl. m. š. v Ljubljani v Zgor. Sisko, Mervić Anton iz Ribnice za ravnatelja v Novo mesto, Andrejčič Olga iz Brezice v Novo mesto, Gorišek Josip iz Mežice za ravnatelja v Senovo, Zupančič Ana za ravnateljico dekl. m. š. v Celju, Vanda Milan iz Ptuja v Vojnik.

Seja prosvetnega sveta

Belgrad, 25. sept. m. Glavni prosvetni svet je začel z rednimi sejami. Razpravljal bo o učnem načrtu za srednje šole, ko bo ta gotov pa o učnem načrtu za osnovne šole in končno za učiteljske.

Tečaj za učitelje

Belgrad, 25. sept. m. Prosvetni minister je izdal naredbo, s katero razpisuje tečaj za učitelje za defektno deco. Sprejetih bo 51 kandidatov, ki morejo biti učitelji in učiteljice vseh banovin. Na tečaj je stavljen na zelo široko osnovo in obsega načrt za delo za slepe, gluhome in slaboume otroke. Ravnatelj tečaja je dr. Marko Krstić, upravitelj moškega učiteljskega. Na tečaju bodo predavali naši najboljši strokovnjaki, predavanja se prične 8. oktobra na moškem učiteljskem in bodo trajala do 1. julija. Takrat bodo morali polagati kandidati izpit in sicer iz enega glavnega predmeta (slaboumnost, slepota, gluhome) in enega stranskega predmeta.

Zborovanje kat. duhovnikov

Djakovo, 25. septembra. u. Včeraj 24. septembra se je vršila v Djakovu glavna skupščina Udruženja vseh katoliških duhovnikov Jugoslavije. Na skupščino so prišli delegati posameznih škofijskih udruženj, vsa skupaj okoli 50 delegatov. Skupščini je predsedoval zagrebški župnik dr. Lončarić, navzoč je bil tudi djakovski nadškof dr. Aleksa-mović. Razpravljala so se važna vprašanja, ki zadevajo duhovnike v materialnem in moralnem pogledu. Dan preje pa se je vršil socialni tečaj za duhovnike.

Tonaža naše trgovske mornarice

Split, 25. sept. u. Z naročenimi ladjami bo naša trgovska mornarica znašala do 1. jan. 1931 370 tisoč ton. V to tonažo so vračunani samo parobrodi.

pomorskih strokovnjakov kompromitirale samo enega samega. O satisfakciji češkoslovanskim Sokolom pa fašistični tisk ne sporoča ničesar, ravno tako tudi ne o intervencijah italijanskih oblasti.

